

Prof. dr Milan Popović

Nastavni plan i program postdiplomskih studija za sticanje naučnog stepena i zvanja magistra pravnih i sa njima povezanih društvenih nauka **u oblasti savremene političke komparativistike** na Pravnom fakultetu u Podgorici (po zajedničkom obrascu usvojenom na Nastavno-naučnom veću Pravnog fakulteta 28. juna 2000)

<i>Semestar</i>	<i>Kurs i nastavnik</i>	<i>Broj časova</i>
I	Osnovni kurs Savremena politička komparativistika Prof. dr Milan Popović	25
	Metodologija pravnih i društvenih nauka I (Teorijski deo)	20
II	Specijalistički kurs I (Prvi seminarski rad) Demokratske tranzicije i konsolidacije Prof. dr Pavle Jovanović	25
	Metodologija pravnih i društvenih nauka II (Praktični deo)	20
III	Specijalistički kurs II (Drugi seminarski rad) Problemi postkomunizma Prof. dr Radovan Radonjić	45
IV	Naučno-istraživačka praksa	45

Napomene

1) Nastavni plan i program ovog postdiplomskog studija reflektuje najznačajnije i najnovije rezultate i strujanja u savremenoj političkoj nauci uopšte i u savremenoj političkoj komparativistici posebno. Pored ostalog, njegovoj izradi prethodila je i uporedna analiza, te kritička recepcija odgovarajućih nastavnih planova i programa sledećih univerziteta iz zemlje i sveta (član 34 stav 3 Zakona o Univerzitetu Crne Gore): Comparative Politics, Department of Political Sciences, State University of Missouri, Columbia, MO; Comparative Politics, Department of Political Sciences, State University New York, NY; World-System Analysis, Sociology Department, State University New York, Binghamton, NY; Fakultet političkih nauka, Beogradski univerzitet, Beograd. Najsažetije, Nastavni plan i program ovog postdiplomskog studija predstavlja predmetno-metodološku kombinaciju nekoliko navedenih *mainstream* studija *Comparative Politics* i jedne od vodećih alternativnih teorija odnosno postdiplomskog studija *World-System Analsis* sa SUNY Binghamton u SAD.

2) Pored gore navedenih nastavnika, ovaj postdiplomski studij angažovaće kao nastavnika i Srđana Darmanovića, jednog od naših najcenjenijih političkih komparativistika mlađe odnosno srednje generacije, i to čim ispuni i formalni uslov za to, to jest čim odbrani doktorsku disertaciju. Uz to, svaki nastavnik zadržava pravo da, u sklopu svog predmeta i fonda časova, i u skladu sa finansijskim mogućnostima fakulteta, uz prethodnu saglasnost Uprave fakulteta, po pozivu angažuje i druge nastavnike i stručnjake za određena pitanja iz zemlje i inostranstva.

3) U nastavku slede nastavni programi za tri kursa, to jest za jedan osnovni i dva specijalistička kursa ovog postdiplomskog studija. U ovim programima navode se samo glavne oblasti i problemi i samo osnovna literatura. Svaki nastavnik zadržava pravo da ove programe, oblasti, probleme i literaturu, u skladu sa zahtevima ukupnog i sopstvenog naučnog razvitka, dalje razvije, proširi, modifikuje i dopuni.

Savremena politička komparativistika

Glavne oblasti i problemi

- I. Uvod. Predmet. Metod. Komparativni metod. Komparativistika. Teorija svetskog sistema
- II. Osnovni pojmovi. Politički procesi. Političke institucije. Politička kultura. Politički sistem. Društvo i država. Predmoderni, moderni i postmoderni sistemi
- III. Klasifikacije i tipologije. Liberalni i neliberalni, centralni i periferni sistemi. Parlamentarizam i prezidencijalizam. Totalitarni sistemi XX veka: komunizam i fašizam. Posttotalitarna društva i sistemi. Politički sistemi zemalja tzv. Trećeg sveta. Postkolonijalni problemi i sistemi. Savremeni svet i savremeni politički sistemi posle hladnog rata
- IV. Nekoliko tipičnih pojedinačnih liberalnih i neliberalnih sistema

Osnovna literatura

- Almond, Gabriel A. and Powell, Bingham G., general editors (1992). *Comparative Politics Today: A World View*. New York, NY: HarperCollins Publishers.
- Dal, Robert (1999). *Demokratija i njeni kritičari*. Podgorica: CID.
- Dal, Robert (1994). *Dileme pluralističke demokratije*. Beograd: BIGZ.
- Fire, Fransoa (1996). *Prošlost jedne iluzije: komunizam u dvadesetom veku*. Beograd: Paideia.
- Fridrih, Karl (1996). *Konstitucionalizam*. Podgorica: CID.
- Fukujama, Frensis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID.
- Giddens, Anthony (2000). *The Third Way and its Critics*. Cambridge: Polity Press.
- Gulbenkijanova komisija (1997). *Kako otvoriti društvene nauke*. Podgorica: CID.
- Huntington, Samuel P. (1998). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone.
- Jovanović, Pavle, Dimitrijević, Nenad, Popović, Milan (1998). *Savremeni politički sistemi*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Kuljić, Todor (1994). *Oblici lične vlasti*. Beograd: Institut za političke studije.
- Lijphart, Arend (1991). "Presidentialism and Majoritarian Democracy: Theoretical Observations," in G. Szoboszlai, ed., *Democracy and Political Transformation*. Hungary: Piremon Printing House, 75-93.
- Linz, Juan J. (1990). "The Perils of Presidentialism," *Journal of Democracy*, Winter, 51-70.
- Linz, Juan J. (1994). "Presidential or Parliamentary Democracy: Does It Make a Difference?," in J. J. Linz and A. Valenzuela, eds., *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press, 3-87.
- Linz, Juan J. (1990). "The Virtues of Parliamentarism," *Journal of Democracy*, Fall, 84-91.
- Macridis, Roy C. and Brown, Bernard E., eds. (1990). *Comparative Politics: Notes and Readings*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Mainwaring, Scott (1992). "Presidentialism, Multipartyism, and Democracy: The Difficult Combination," in G. Szoboszlai, ed., *Flying Blind: Emerging Democracies in East-Central Europe*. Hungarian Political Science Association, 59-83.
- Nolte, Ernst (1990). *Fašizam u svojoj epohi*. Beograd: Prosveta.
- Popović, Milan (1996). *Posle hladnog rata*. Bar: Kulturni centar.
- Prigogine, Ilya and Stengers, Isabelle (1984). *Order Out of Chaos: Man's New Dialogue With Nature*. Boulder, Colorado: Shambhala Publications; New York: Bantam Books.
- Przeworski, Adam (1991). *Democracy and the Market*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Przeworski, Adam (1992). "The Games of Transition," in S. Mainwaring, G. O'Donnell, and A. Valenzuela, eds., *Issues in Democratic Consolidation*. Indiana: University of Notre Dame Press, 105-153.
- Sartori, Giovanni (1994). "Neither Presidentialism nor Parliamentarism," in J. J. Linz and A. Valenzuela, eds., *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press, 106-118.
- Schmitter, Phillippe C. and Karl, Terry Lynn (1991). "What Democracy Is ... and Is Not," *Journal of Democracy*, Summer, 75-88.
- Schmitter, Phillippe C. (1994). "Dangers and Dilemmas of Democracy," *Journal of Democracy*, April, 57-74.
- Stepan, Alfred and Skach, Cindy (1994). "Presidentialism and Parliamentarism in Comparative Perspective," in J. J. Linz and A. Valenzuela, eds., *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press, 119-136.
- Wiarda, Howard J., ed. (1991). *New Directions in Comparative Politics*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Wallerstein, Immanuel (1995). *After Liberalism*. New York: The New Press.
- Wallerstein, Immanuel (1987). *Historical Capitalism*. London: Verso.
- Wallerstein, Immanuel (1998). *Utopistics: Or Historical Choices of the Twenty-First Century*. New York: The New Press.

Demokratske tranzicije i konsolidacije

Glavne oblasti i problemi

I. Uvod. Predmet. Metod. Politička teorija i nauka. Politička nauka i inženjering. Teorija modernizacije. Teorija demokratije. Teorija i tehnika tranzicije. Problemi konsolidacije
II Osnovni pojmovi. Politički procesi. Političke institucije. Politička kultura. Problemi, faktori i akteri tranzicije. Problemi, faktori i akteri konsolidacije. Tranzicija, konsolidacija i međunarodni faktor
III. Upoređivanje nekoliko do danas najviše proučavanih iskustava, problema i modela demokratske tranzicije i konsolidacije. Postnacistička Nemačka. Južna Amerika (Brazil, Argentina, Čile, Urugvaj). Južna Evropa (Španija, Portugal, Italija, Grčka, Turska). Istočna Evropa (Čehoslovačka, Poljska, Mađarska). Jugoistočna Evropa (SFRJ i postjugoslovenske zemlje, Rumunija, Bugarska, Albanija). Postfašistike i postkomunističke tranzicije i konsolidacije

Osnovna literatura

- Arrighi, Giovanni (1990). "The Developmentalist Illusion: A Reconceptualization of the Semiperiphery," in W. G. Martin, ed., *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, CT: Greenwood Press, 11-42.
- Arrighi, Giovanni, ed. (1985). *Semiperipheral Development: The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century*. Beverly Hills: SAGE.
- Baohui, Zhang (1994). "Corporatism, Totalitarianism, and Transitions to Democracy," *Comparative Political Studies*, Vol. 27, No. 1, April, 108-136.
- Baylis, Thomas A. (1994). "Presidents vs. Prime Ministers: Executive Authority in Eastern Europe," *Studies in Public Policy*, No. 238, University of Stirling, Glasgow, 2-23.
- Binnendijk, Hans (1990). "Authoritarian Regimes in Transition," in B. Roberts, ed., *The New Democracies*. Washington, 215-226.
- Burton, Michael, Gunther, Richard, and Higley, John (1992). "Elites and Democratic Consolidation in Latin America and Southern Europe: An Overview," in J. Higley and R. Gunther, eds., *Elites and Democratic Consolidation in Latin America and Southern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 323-347.
- Chehabi, H. E. and Linz, Juan J. (1998). *Sultanistic Regimes*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press.
- Chilcote-Hadjijannis-Lopez-Nataf-Sammis (1990). *Transitions from Dictatorship to Democracy*. New York: Taylor & Francis.
- Diamond, Larry (1990). "Beyond Authoritarianism and Totalitarianism: Strategies for Democratization," in B. Roberts, ed., *The New Democracies*. Washington, 227-249.
- Dimitrijević, Vojin (1997). *Strahovlada*. Beograd: Dosije.
- Herz, John H. (1982). "From Dictatorship to Democracy: Conclusion," in J. H. Herz, ed., *From Dictatorship to Democracy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press, 275-292.
- Huntington, Samuel P. (1991-92). "How Countries Democratize?," *Political Science Quarterly*, Vol. 106, No. 4, Winter, 579-616.
- Huntington, Samuel P. (1991). *The Third Wave*. Oklahoma: University Oklahoma Press.
- Korchak, A. A. (1993). "Contemporary Totalitarianism: A System Approach," *East European Quarterly*, Vol. XXVII, No. 1, March, 1-46.
- Linc, Huan i Stepan, Alfred (1998). *Demokratske tranzicije i konsolidacije*. Beograd: Filip Višnjić.
- Linz, Juan J. (1990). "Transitions to Democracy," *Washington Quarterly*, Summer, 143-164.
- Mainwaring, Scott (1992). "Transition to Democracy and Democratic Consolidation: Theoretical and Comparative Issues," in S. Mainwaring, G. O'Donnell, and J. S. Valenzuela, eds., *Issues in Democratic Consolidation*. Indiana: University of Notre Dame Press, 294-343.
- Mouzelis, Nicos P. (1986). *Politics in the Semi-Periphery: Early Parliamentarism and Late Industrialization in the Balkans and Latin America*. New York: St. Martin's Press.
- O'Donnell, Guillermo (1994). "Delegative Democracy," *Journal of Democracy*, January, 55-69.
- O'Donnell, Guillermo (1992). "Transitions, Continuities, and Paradoxes," in S. Mainwaring, G. O'Donnell, and J. S. Valenzuela, eds., *Issues in Democratic Consolidation*. Indiana: University of Notre Dame Press, 17-57.
- O'Donnell, Guillermo, Schmitter, Philippe, and Whitehead, Laurence, editors (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy 1-4*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press and The Woodrow Wilson Center.
- Pridham, Geoffrey (1990). "Southern European democracies on the road to consolidation: a comparative assessment of the role of political parties," in G. Pridham, ed., *Securing Democracy*. London: Routledge, 1-41.
- Remmer, Karen L. (1990). "Democracy and Economic Crisis: The Latin American Experience," *World Politics*, April, 315-335.
- Tullock, Gordon (1987). *Autocracy*. Dordrecht, Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Zakaria, Fareed (1997). "The Rise of Illiberal Democracy," *Foreign Affairs*, November/December, 22-39.

Problemi postkomunizma

Glavne oblasti i problemi

- I. Uvod. Predmet. Metod. Modernizacija, demokratizacija, tranzicija, konsolidacija. Komunizam (real-socijalizam). Postkomunizam. Kontinuitet i diskontinuitet
- II. Osnovni pojmovi i problemi postkomunizma. Politički procesi. Političke institucije. Politička kultura. Postkomunistička tranzicija i konsolidacija. Problemi, faktori, akteri. Privredne i političke reforme. Agresivni nacionalizam. Međunarodni faktor
- III. Komparativni postkomunizam. Istočna Evropa. Jugoistočna Evropa (Balkan). Postjugoslovenski ratovi i teška (zaustavljena, blokirana, negativna, zakasnela, odložena) tranzicija. Postkomunistička tranzicija u Crnoj Gori

Osnovna literatura

- Agh, Attila (1991). "Transition to Democracy in East-Central Europe: A Comparative View," in G. Szoboszlai, ed., *Democracy and Political Transformation*. Hungary: Piremon Publishing House, 100-121.
- Banac, Ivo (1992). "Post-Communism as Post-Yugoslavism: The Yugoslav Non-Revolutions of 1989-1990," in I. Banac, ed., *Eastern Europe in Revolution*. Ithaca/London: Cornell University Press, 168-187.
- Baylis, Thomas A. (1994). "Presidents vs. Prime Ministers: Executive Authority in Eastern Europe," *Studies in Public Policy*, No. 238, University of Starthclyde, Glasgow, 2-23.
- Bova, Russel (1992). "Political Dynamics of the Post-Communist Transition," in N. Bermeo, ed., *Liberalization and Democratization*. Baltimore, Maryland: The John Hopkins University Press, 112-138.
- Bowers, Stephen R. (1991). "The East European Revolution," *East European Quarterly*, Vol. XXV, No. 2, Summer, 129-143.
- Darmanović, Srđan (1993). *Izobličena demokratija: drama jugoslovenskog postkomunizma*. Beograd: Borba.
- Darmanović, Srđan (1995). *Real-socijalizam: anatomija sloma*. Podgorica: Montenegropublic.
- Goati, Vladimir (1997). *Partijski mozaik Srbije 1990-96*. Beograd: Beogradski krug.
- Goati, Vladimir (1996). *Stabilizacija demokratije ili povratak monizmu*. Podgorica: Unireks.
- Gostovska-Popova, Todoritchka (1993). "Nationalism in Post-Communist Eastern Europe," *East European Quarterly*, Vol. XVII, No. 2, June, 171-186.
- Holmes, Stephen (1993/1994). "Superpresidentialism and its Problems," *East European Constitutional Review*, Fall/Winter, 123-126.
- Holmes, Stephen (1993/1994). "The Postcommunist Presidency," *East European Constitutional Review*, Fall/Winter, 36-39.
- Janos, Andrew C. (1994). "Continuity and Change in Eastern Europe: Strategies of Post-Communist Politics," *East European Politics and Societies*, Vol. 8, No. 1, Winter, 1-31.
- Pavićević, Veselin (1998). *Izbori i izborni sistemi u Crnoj Gori 1990-1996*. Podgorica: CID.
- Popović, Milan (2000). *Crnogorska alternativa: neizvesnost promene*. Podgorica: Vijesti.
- Popović, Milorad (1999). *Crnogorsko pitanje*. Cetinje/Ulcinj: Dignitas/Plima.
- Radonjić, Radovan (1996). *Aporije socijalizma*. Podgorica: Montenegropublic.
- Radonjić, Radovan (1998). *Tranzicije*. Podgorica: CID.
- Remington, Thomas F. (1994). "Introduction: Parliamentary Elections and the Transition from Communism," in T. F. Remington, ed., *Parliaments in Transition*. Boulder, Colorado: Westview Press, 1-28.
- Rose, Richard (1994). "Postcommunism and the Problem of Trust," *Journal of Democracy*, July, 18-30.
- Schopflin, George (1992). *Politics in Eastern Europe 1945-1992*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Schopflin, George (1994). "Postcommunism: The Problems of Democratic Construction," *Daedalus*, Summer, 127-141.
- Trkulja, Jovica (1993). *Osvajanje demokratije: ogleđ o postkomunizmu*. Beograd: Izdavačka agencija Draganić.
- Wiatr, Jerzy J. (1992). *Four Essays on East European Democratic Transformation*. Warsaw: Scholar Agency.
- Zaslavsky, Victor (1992). "Nationalism and Democratic Transition in Postcommunist Societies," in S. R. Graubard, ed., *Exit from Communism*. The State University of New Jersey, 97-121.